

SPIS TREŚCI

Przedmowa	XXV
<i>Dominika Dudek</i>	

1. Psychopatologia ogólna	1
<i>Dominika Dudek</i>	
Zaburzenia spostrzegania	4
Zaburzenia myślenia	7
Zaburzenia pamięci	10
Zaburzenia intelektu	12
Zaburzenia emocji i nastroju	13
Zaburzenia aktywności ruchowej	15
Zaburzenia świadomości	16

2. Badanie psychiatryczne	19
<i>Agata Szulc</i>	
Wywiad (badanie podmiotowe)	20
Etapy rozmowy z pacjentem	21
Szczegółowy plan badania psychiatrycznego	23
Postępowanie z pacjentem agresywnym	25
Zasady prowadzenia rozmowy z pacjentem	26
Podsumowanie	27

3. Od kategorii do wymiarów, czyli ewolucja klasyfikacji zaburzeń psychiatrycznych	29
<i>Jerzy Samochowiec, Tomasz Grąźlewski</i>	
Historia rozwoju systemów klasyfikacyjnych	30
Czasy starożytne	30
Renesans i oświecenie	30
Rozwój klasyfikacji Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego	32
Rozwój Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych	33

ICD-11	35
Struktura ICD-11	35
System kodowania	36
Charakterystyka rozdziału 06 – Zaburzenia psychiczne, zachowania oraz neurorozwojowe	37
Zaburzenia neurorozwojowe (6A00–6A0Z)	38
Schizofrenia lub inne pierwotne zaburzenia psychotyczne (6A20–6A21)	39
Katatonía (6A40–6A4Z)	40
Zaburzenia nastroju (6A60–6A8Z)	40
Zaburzenia lękowe lub związane z lękiem (6B00–6B0Z).	42
Zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne lub pokrewne (6B20–6B2Z).	42
Zaburzenia swoiście związane ze stresem (6B40–6B4Z).	43
Zaburzenia dysocjacyjne (6B60–6B6Z).	44
Zaburzenia jedzenia lub odżywiania się (6B80–6B8Z).	45
Zaburzenia wydalania (6C00–6C0Z)	46
Zaburzenia związane z cierpieniem cielesnym lub doświadczaniem ciała (6C20–6C2Z)	46
Zaburzenia związane z używaniem substancji bądź zachowaniami nałogowymi (6C40–6C5Z)	46
Zaburzenia kontroli impulsów (6C70–6C7Z)	47
Zachowania destrukcyjne i zaburzenia dyssocjalne (6C90–6C9Z)	48
Zaburzenia osobowości i cechy z nimi związane (6D10–6D11)	48
Zaburzenia parafilne (6D30–6D3Z)	49
Zaburzenia pozorowane (6D50–6D5Z)	50
Zaburzenia neuropoznawcze (6D70–6E0Z)	51
Zaburzenia psychiczne bądź zachowania związane z ciążą, porodem oraz położeniem (6E20–6E2Z).	51
Czynniki psychologiczne lub behawioralne wpływające na zaburzenia lub choroby sklasyfikowane gdzie indziej (6E40.0–6E40.4)	52

Objawy zaburzeń psychicznych lub zachowania w przebiegu chorób sklasyfikowanych w innych rozdziałach (6E60–6E6Z).	52
Charakterystyka rozdziału 07 – Zaburzenia snu i czuwania . .	53
Zaburzenia związane z bezsennością (7A00–7A0Z) .	53
Zaburzenia związane z nadmierną sennością (7A20–7A2Z)	53
Zaburzenia oddychania związane ze snem (7A40–7A4Z)	54
Zaburzenia dobowego rytmu snu i czuwania (7A60–7A6Z)	54
Zaburzenia ruchowe związane ze snem (7A80–7A8Z)	55
Parasomnie (7B00–7B0Z)	55
Charakterystyka rozdziału 17 – Stany związane ze zdrowiem seksualnym	56
Dysfunkcje seksualne (HA00–HA0Z)	56
Zaburzenia bólowe związane z aktywnością seksualną (HA20.0–HA20.Z)	57
Niezdolność płciowa (HA60–HA8Z)	58
Podsumowanie	58
4. Zaburzenia neurorozwojowe	63
<i>Maciej Pilecki</i>	
Zaburzenia ze spektrum autyzmu (ASD)	67
Kryteria diagnostyczne	67
Obraz kliniczny	71
Rozpowszechnienie, współwystępowanie i diagnoza różnicowa	74
Etiologia, patomorfologia i patofizjologia	77
Leczenie	82
Zaburzenia hiperkinetyczne z deficytem uwagi (ADHD) . . .	87
Diagnoza	89
Rozpowszechnienie, współwystępowanie i diagnoza różnicowa	92
Etiologia	94
Leczenie	96

5. Schizofrenia	109
<i>Marek Jarema</i>	
Geneza	117
Przebieg	119
Leczenie farmakologiczne	122
Współpraca osoby chorej w leczeniu przeciwpsychotycznym	132
Polifarmakoterapia	136
Postępowanie w lekooporności	139
Leczenie inne – pozafarmakologiczne	140
Stygmatyzacja chorych na schizofrenię	142
 6. Katatonia	 149
<i>Marek Jarema</i>	
Obraz kliniczny	150
Geneza	155
Leczenie	156
 7. Depresja	 161
<i>Dominika Dudek</i>	
Smutek a depresja	162
Diagnostyka epizodu depresyjnego	163
Leczenie depresji	174
Profil kliniczny pacjenta a dobór LPD	177
Leczenie pacjentów w chorobach somatycznych	179
Leczenie pacjentów w wieku podeszłym	180
Leczenie kobiet w ciąży i w okresie okołoporodowym	182
Leczenie depresji lekoopornej (TRD).	184
Miejsce leczenia depresji	187
 8. Zaburzenia afektywne dwubiegunowe	 193
<i>Janusz Rybakowski</i>	
Historia i obecne klasyfikacje diagnostyczne	194
Epidemiologia i obraz kliniczny	196
Etjopatogeneza	200
Przebieg choroby i rokowanie	201
Leki normotymiczne	202

Leki normotymiczne I generacji	203
Leki normotymiczne II generacji	207
Polskie standardy leczenia zaburzeń afektywnych	
dwubiegunowych	210
Farmakoterapia zespołu maniakalnego	210
Farmakoterapia zespołu depresyjnego w przebiegu	
ChAD	211
Farmakoterapia epizodów mieszanych ChAD	212
Farmakoterapia ChAD z szybką zmianą faz	213
Farmakologiczna profilaktyka nawrotów ChAD	213
Farmakoterapia ChAD w ciąży i okresie	
poporodowym	216
Psychoterapia wspomagająca farmakoterapię ChAD	217
Podsumowanie	218
9. Zaburzenia lękowe	223
<i>Sławomir Murawiec</i>	
Identyfikacja lęku i zaburzeń lękowych	224
Lęki codzienności a zaburzenia lękowe	226
Lęk a strach	227
Diagnoza	229
Ogólna charakterystyka zaburzeń lękowych w ICD-11	231
Zaburzenia lękowe lub związane z lękiem	
(blok L1–6B0)	232
Hipochondria (zaburzenie z lękiem dotyczącym	
zdrowia – 6B23)	235
Ogólnomedyczne przyczyny objawów lękowych	238
Negatywna afektywność	239
Leczenie	241
Farmakoterapia zaburzeń lękowych	243
Zalecenia i rekomendacje	248
Czynniki subiektywne	254
Inne metody leczenia	254
Lęk u osób z ADHD	254
Uwagi praktyczne dotyczące leczenia	
farmakologicznego	255

10. Zaburzenia związane ze stresem	261
<i>Janusz Heitzman</i>	
Badanie traumatycznych doświadczeń	262
Podstawy typologii zaburzeń potraumatycznych	264
Specyficzne objawy po przeżyciu sytuacji ekstremalnej	265
Swoiste zaburzenia psychiczne związane ze stresem	269
Trwała zmiana osobowości	269
Zaburzenia adaptacyjne (przystosowania)	269
Ostra reakcja na stres (ASR)	270
Ostre zaburzenie stresowe (ASD)	272
Zaburzenie stresowe pourazowe (PTSD)	273
Złożone zaburzenie stresowe pourazowe (C-PTSD)	276
Patogeneza zaburzeń związanych ze stresem	278
Epidemiologia zaburzeń potraumatycznych	280
Podstawy wsparcia i leczenia ofiar traumy	282
Interwencje psychologiczne – główny kierunek terapii ofiar traumy	282
Rola informacji i psychoedukacji	285
Plan terapeutyczny to podstawa	285
Rozpoczęcie terapii (<i>debriefing</i>)	286
Terapia ekspozycyjna	288
Trening osławiania stresu	288
Desensytyzacja, czyli odczulanie	289
Desensytyzacja i ponowne przetwarzanie bodźców za pomocą ruchów gałek ocznych (EMDR)	289
Psychoterapia dynamiczna	289
Psychoterapia indywidualna czy grupowa?	290
Zapobieganie utrwalaniu się zaburzeń potraumatycznych	290
Farmakoterapia w zaburzeniach potraumatycznych – rekomendacje i ograniczenia	291
Benzodiazepiny	292
Leki adrenolityczne	293
Leki przeciwdepresyjne	294
Leki przeciwdrgawkowe	295
Leki przeciwpsychotyczne II generacji (LPPIIG)	296

11. Zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne	299
<i>Piotr Wierzbiński</i>	
Etiologia zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych	300
Zaburzenia kognitywne towarzyszące zaburzeniom obsesyjno-kompulsyjnym	305
Psychopatologia zaburzenia obsesyjno-kompulsyjnego	305
Wgląd w obsesje i kompulsje	308
Diagnoza zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych	309
Choroby współistniejące	313
Diagnostyka różnicowa	314
Ewaluacja zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych	315
Leczenie zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych	316
Plan leczenia	316
Leczenie farmakologiczne	318
Leczenie psychologiczne	329
Inne metody terapeutyczne stosowane w leczeniu ZOK	331
Podsumowanie rekomendacji terapeutycznych	332
12. Zaburzenia dysocjacyjne	341
<i>Piotr Wierzbiński</i>	
Epidemiologia i przebieg zaburzeń dysocjacyjnych	344
Rozpoznanie zaburzeń dysocjacyjnych	344
Leczenie zaburzeń dysocjacyjnych	350
Psychoterapia	351
Leczenie farmakologiczne	351
Podsumowanie	352
13. Zaburzenia odżywiania lub jedzenia	355
<i>Maciej Pilecki</i>	
Kryteria diagnostyczne i obraz kliniczny	358
Anoreksja psychiczna	359
Bulimia psychiczna	364
Zespół napadowego jedzenia	365
Ograniczająco-unikające zaburzenie przyjmowania pokarmu	365

Pica	366
Zaburzenie związane z regurgitacją i ponownym przeżuwaniem	366
Rozpowszechnienie, współwystępowanie i diagnoza różnicowa	366
Etiologia, patomorfologia i patofizjologia	371
Leczenie	378
Leczenie anoreksji psychicznej	378
Leczenie bulimii psychicznej i zespołu napadowego jedzenia	387
Rokowanie w zaburzeniach odżywiania	388
Zagadnienia prawne i leczenie bez zgody	390
 14. Uzależnienia – zaburzenia spowodowane używaniem substancji i zachowaniami uzależniającymi	 401
<i>Marcin Wojnar</i>	
Objawy i przebieg uzależnień	403
Diagnostyka uzależnień	414
Leczenie uzależnień	415
 15. Zaburzenia osobowości	 427
<i>Katarzyna Cyranka</i>	
Główne teorie osobowości	430
Teorie typologiczne	430
Teorie dynamiczne	435
Teorie poznawcze	436
Teorie humanistyczno-egzystencjalne	438
Teorie systemowo-interakcyjne	439
Teorie deskryptywne i dyferencjalne	440
Modele diagnozy zaburzeń osobowości	441
Modele kategorialne	441
Modele wymiarowe (dymensjonalne, dygresyjne)	442
Modele oparte na prototypach	442
Problemy związane ze sposobami diagnozowania zaburzeń osobowości	443
Integracyjne modele w diagnozie zaburzeń osobowości	443

Geneza zaburzeń osobowości	444
Wybrane czynniki biologiczne w genezie zaburzeń osobowości.	444
Wybrane czynniki społeczno-kulturowe w genezie zaburzeń osobowości	445
Zaburzenia osobowości według teorii Theodore'a Millona	446
Zaburzenia osobowości – klasyfikacje medyczne	446
Klasyfikacja ICD-10	447
Klasyfikacja ICD-11	448
Klasyfikacja DSM-5	449
Diagnoza zaburzeń osobowości	451
Leczenie zaburzeń osobowości	452
Psychoterapia	452
Leczenie farmakologiczne	455
16. Zaburzenia organiczne	459
<i>Tomasz Sobów</i>	
Zagadnienia terminologii, miejsce zaburzeń organicznych w klasyfikacji zaburzeń psychicznych i problemów behawioralnych	459
Otępienia, majaczenie i i inne organiczne zaburzenia psychiczne w ICD-11	461
Ogólne zasady: gdzie i pod jakimi „parasolami” klasyfikowane były i są zaburzenia z omawianej grupy	461
Zaburzenia neuropoznawcze: majaczenia	462
Zaburzenia neuropoznawcze: łagodne zaburzenie neuropoznawcze.	463
Zaburzenia neuropoznawcze: zaburzenia amnestyczne	464
Zaburzenia neuropoznawcze: otępienia (demencje)	464
Wtórne zaburzenia psychiczne lub zespoły behawioralne związane z zaburzeniami lub chorobami sklasyfikowanymi gdzie indziej	465
Otępienia	466

Definicja i ogólne zasady rozpoznawania	466
Postępowanie terapeutyczne w otępieniach	473
Wtórne zaburzenia psychiczne lub zespoły behawioralne związane z zaburzeniami lub chorobami sklasyfikowanymi gdzie indziej: obraz kliniczny, diagnostyka, możliwe przyczyny, postępowanie	479
17. Zaburzenia snu	489
<i>Adam Wichniak, Aleksandra Wierzbicka</i>	
Procesy fizjologiczne wykorzystywane w terapii zaburzeń snu.	490
Bezsennność	492
Zaburzenia oddychania w czasie snu	496
Hipersomnie pochodzenia ośrodkowego	497
Zaburzenia rytmu okołodobowego snu i czuwania	500
Parasomnie	501
Zaburzenia ruchowe w czasie snu	502
18. Podstawy seksuologii	507
<i>Michał Lew-Starowicz</i>	
Klasyfikacja stanów związanych ze zdrowiem seksualnym i innych problemów związanych z seksualnością człowieka	509
Dysfunkcje seksualne	511
Rozpowszechnienie	511
Etiologia i patogenezę dysfunkcji seksualnych	511
Obraz kliniczny dysfunkcji seksualnych	514
Obniżenie pożądania seksualnego	515
Zaburzenia podniecenia seksualnego	516
Zaburzenia orgazmu (anorgazmia)	519
Wytrysk przedwczesny	520
Wytrysk opóźniony u mężczyzn	521
Zaburzenia związane z bólem podczas aktywności seksualnej.	522
Zaburzenie penetracji związane z bólem	522
Niezgodność płciowa	523
Zaburzenie związane z kompulsywnymi zachowaniami seksualnymi	525

Zaburzenia parafiliczne	526
Zaburzenie ekshibicjonistyczne	526
Zaburzenie związane z podglądaniem (voyeuryzm)	527
Zaburzenie pedofilne	527
Zaburzenie związane z seksualnym sadyzmem z użyciem przymusu	528
Zaburzenie froterystyczne (ocieractwo)	528
Inne zaburzenia parafiliczne obejmujące osoby niewyrażające zgody	528
Zaburzenie parafiliczne obejmujące zachowania samotnicze lub z udziałem osoby wyrażającej zgody	528
Zaburzenia seksualne w chorobach psychicznych	529
Wpływ leków stosowanych w psychiatrii na seksualność	531
 19. Psychiatria konsultacyjna (zaburzenia psychiczne w chorobach somatycznych i w wieku podeszłym)	 535
<i>Joanna Rymaszewska</i>	
Zasady konsultacji psychiatrycznej	536
Badanie stanu psychicznego	537
Pomocne narzędzia przesiewowe	538
Najczęstsze powody konsultacji psychiatrycznych	541
Krótką charakterystyka najczęstszych zespołów psychopatologicznych wymagających konsultacji psychiatrycznych	542
Epizod depresyjny	542
Zaburzenia lękowe	544
Zaburzenia snu	546
Zaburzenia związane z niepokojem cielesnym lub doznaniem cielesnym	548
Zaburzenia dysocjacyjne	549
Pacjent z bólem przewlekłym	550
Konsultacja pacjenta w starszym wieku	551
Zalecenia po konsultacji psychiatrycznej	554
Ograniczenia psychofarmakoterapii w chorobach somatycznych	556

20. Stany nagłe w psychiatrii	559
<i>Joanna Rymaszewska</i>	
Pacjent z zaburzeniami świadomości (z majaczeniem)	560
Pacjent pobudzony, agresywny	569
Pacjent z myślami i tendencjami samobójczymi, po próbie samobójczej	571
21. Problematyka samobójstw	577
<i>Dominika Dudek</i>	
Zachowania samobójcze a samouszkodzenia	580
Próba samobójcza a samobójstwo	581
Czynniki ryzyka samobójstwa i czynniki protekcyjne	582
Sygnały zagrożenia	587
Gdzie leczyć pacjenta z myślami samobójczymi?	589
22. Podstawy psychiatrii sądowej i opiniowania	593
<i>Janusz Heitzman</i>	
Podstawowe zadania psychiatrii sądowej	595
Dowód z opinii biegłych	595
Zasady powoływania biegłych	596
Odmowa bycia biegłym i kwestie proceduralne	598
Opiniowanie w sprawach karnych	598
Postanowienie o zasięgnięciu opinii biegłych psychiatrów	600
Forma złożenia opinii	601
Konstrukcja opinii	602
Znaczenie analizy akt	603
Specyfika badania sądowo-psychiatrycznego	603
Wywiad jako szczególna forma badania dla celów opiniowania	604
Wnioski opinii	606
Ocena dowodu z opinii psychiatrycznej	607
Opinia abstrakcyjna	608
Opinia alternatywna	609
Opinia tendencyjna	609
Opinia kompleksowa	610
Badania pomocnicze w opiniowaniu psychiatrycznym	610

Najczęstsze trudności w opiniowaniu	612
Szczegółowe zagadnienia ekspertyzy w sprawach karnych – poczytalność	613
Opiniowanie psychiatryczne dotyczące stanów upicia alkoholowego	615
Opiniowanie w stanach afektywnych i w zaburzeniach związanych ze stresem	620
Opinia psychiatryczna a środki zabezpieczające	625
Opinia psychiatryczna w sprawach nieletnich	628
Opinia psychiatryczna w sprawach cywilnych	633
23. Podstawy farmakologii leków psychotropowych	653
<i>Przemysław Bieńkowski</i>	
Podstawy neuroprzekąźnictwa	653
Leki psychotropowe a przekąźnictwo dopaminergiczne	655
Leki psychotropowe a przekąźnictwo noradrenergiczne	657
Leki psychotropowe a przekąźnictwo serotoninowe	658
Inne mechanizmy działania	659
Farmakokinetyka leków psychotropowych	659
24. Powikłania psychofarmakoterapii	663
<i>Marcin Siwek, Anna Julia Krupa</i>	
Ośrodkowy zespół antycholinergiczny	666
Złośliwy zespół neuroleptyczny (ZZN)	668
Zespół serotoninowy (ZS)	671
Różnicowanie zespołu serotoninowego, zespołu neuroleptycznego i zespołu antycholinergicznego	674
Hiponatremia	675
Zespół Stevensa–Johnsona (SJS) i toksyczna nekroliza naskórka (TEN)	678
Powikłania krwotoczne	682
Ryzyko zakrzepowo-zatorowe	685
Hiperprolaktynemia	686
Priapizm jako powikłanie psychofarmakoterapii	687
Neutropenia i agranulocytoza	689

Inne powikłania związane ze stosowaniem leków psychotropowych	692
Zespoły z odstawienia leków psychotropowych	696
Zespoły odstawienne po lekach uspokajających i nasennych (benzodiazepiny, barbiturany, leki z grupy „Z”)	696
Zespoły z odstawienia leków przeciwdepresyjnych . .	697
Odbiciowe zespoły cholinergiczne	698
Odbiciowe zespoły histaminergiczne	700
Odbiciowe zespoły noradrenergiczne	701
Zespoły dopaminergiczne z supersensytyzacji	701
Powikłania leczenia psychotropowego u pacjentów w starszym wieku	703
25. Interakcje psychofarmakoterapii	707
<i>Marcin Siwek</i>	
26. Leczenie biologiczne, nefarmakologiczne (EW, DBS, TMS, VNS)	739
<i>Krzysztof Kucia</i>	
Elektrowstrząsy (EW)	739
Wskazania	740
Przeciwwskazania	741
Mechanizm działania	741
Technika wykonywania	741
Skuteczność kliniczna	743
Działania niepożądane	744
Potencjalne perspektywy rozwoju	745
Głęboka stymulacja mózgu (DBS)	746
Wskazania	746
Przeciwwskazania	746
Mechanizm działania	747
Technika wykonywania	749
Skuteczność kliniczna	749
Działania niepożądane	751
Potencjalne perspektywy rozwoju	751

Przecczaszkowa stymulacja magnetyczna (TMS)	752
Wskazania	752
Przeciwwskazania	753
Mechanizm działania	753
Technika wykonywania	755
Skuteczność kliniczna	755
Działania niepożądane	757
Potencjalne perspektywy rozwoju	757
Stymulacja nerwu błędnego (VNS)	759
Technika wykonywania	759
Kryteria kwalifikacji	760
Przeciwwskazania	760
Mechanizm działania	761
Skuteczność kliniczna	761
Działania niepożądane	762
Potencjalne kierunki rozwoju	762
Przezsłonna stymulacja nerwu błędnego	762
27. Psychoterapia	765
<i>Katarzyna Cyranka</i>	
Skuteczność psychoterapii	766
Główne nurty psychoterapeutyczne	771
Psychoanaliza	771
Terapia psychodynamiczna	773
Terapia poznawczo-behawioralna (CBT)	774
Terapia dialektyczno-behawioralna (DBT)	775
Terapia Gestalt	776
Terapia oparta na uważności	777
Terapia eklektyczna	778
Terapia humanistyczna	779
Terapia indywidualna a terapia grupowa	781
Terapia indywidualna	781
Terapia grupowa	782
Terapia pary i terapia systemowa	782
Terapia pary	783
Terapia systemowa	784

Terapia uzależnień	784
Psychoterapia dzieci i młodzieży	786
Terapia <i>on-line</i>	787
Podsumowanie	788
28. Aspekty prawne pracy psychiatry	793
<i>Tomasz Szafrąński, Agnieszka Szaniawska-Bartnicka, Kama Katarasińska-Pierzgalska</i>	
Ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentystry	796
Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego	798
Model środowiskowy	801
Prawa pacjenta określone w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego	803
Przymus bezpośredni	803
Postępowanie lecznicze.	806
Kontrola sądowa	811
Tajemnica lekarska w praktyce lekarza psychiatry. . .	811
Obowiązek złożenia zawiadomienia o przestępstwie .	813
Dokumentacja medyczna	815
Ordynowanie leków	817
Eksperyment medyczny	820
Odpowiedzialność prawna lekarza psychiatry	822
Wykaz najważniejszych skrótów	827
Skorowidz	833